DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh24952>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 18.07.2019
Yayın Tarihi: 25.10.2019

ArticleType: Research article
Submitted: 18.07.2019
Publishing Date: 25.10.2019

Atıf Bilgisi / Reference Information

Karaburgu, O. (2019). Reşat Nuri'nin *Recm* Hikâyesi ve Halide Edip'in *Vurun Kahpeye* Romanı Üzerine Bir Karşılaştırma. *Journal of History School*, 42, 1092-1100.

REŞAT NURİ'NİN *RECM* HİKÂYESİ VE HALİDE EDİP'İN *VURUN KAHPEYE* ROMANI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA¹

Oğuzhan KARABURGU²

Öz

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının kurucu nesil romancılarından olan Reşat Nuri Güntekin ve Halide Edip Adıvar, romanlarında Türk Milleti'nin kurtuluş yolunda verdiği mücadeleyi ele almış, milli mücadele esnasında karşılaşılan ve aşılması gereken temel meselelerden olan cehalet, yoksulluk, batıl inançlar gibi konulara değinmişlerdir. Bu çerçevede Reşat Nuri'nin ilk hikâye kitabı olan *Recm*, *Gençlik* ve *Güzellik* isimli kitabında yer alan *Recm* hikâyesi ile Halide Edip'in *Vurun Kahpeye* isimli romanında, devrin önemli konularından olan cehaletle, yoksullukla, batıl inançlarla mücadele ele alınmıştır. Biz bu bildirimizde karşılaştırmalı edebiyat metodu dâhilinde iki eseri benzerlikleri ve farklılıkları noktasında değerlendireceğiz. Bu iki eseri karşılaştırmaya iten en önemli saik hiç şüphesiz bu iki eser dışında ele alınmayan "Recm" hadisesidir. Şer'i hükümlerin bir uygulaması olan recm hadisesi bu iki eserde devrin şartları bağlamında ele alınmış ve metinlerde bir sembol cezalandırma yöntemi olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Reşat Nuri Güntekin, *Recm*, Halide Edip Adıvar, *Vurun Kahpeye*, Karşılaştırma.

¹ Bu makale 17-19 Ekim 2018 tarihinde Eskişehir'de gerçekleştirilen X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tür Dili ve Edebiyatı Bölümü, ANTALYA, okaraburgu@gmail.com, [ORCID: 0000-0003-0852-301X](https://orcid.org/0000-0003-0852-301X)

A Comparison between Resat Nuri's Story of *Recm* and the Novel *Vurun Kahpeye* by Halide Edip

Abstract

Resat Nuri Guntekin and Halide Edip Adıvar, as the constituent novelists of the Republican Period, mainly dealt with the national struggle of the Turkish nation and focused on a number of such topics common during the national struggle period as illiteracy, poverty and superstitious beliefs as the widespread problems to overcome. In this regard, as the significant problems of that period, the struggles against illiteracy, poverty and superstitions were the issues handled in the *Recm* story in Resat Nuri's first story book of "*Recm, Gençlik ve Güzellik*" and in the novel "*Vurun Kahpeye*" by Halide Edip. In our presentation, we will deal with the similarities and differences of these two literary works based on comparative method. The main reason why these two works were handled in this study is that the notion of *recm* (stonning to death) was never addressed except for these literary works. *Recm*, as a punishment practice based on sharia rules, was covered in these novels depending on the conditions of that period and in these works it was used as a symbolic punishment practice.

Keywords: Reşat Nuri Güntekin, *Recm*, Halide Edip Adıvar, *Vurun Kahpeye*, Comparison.

GİRİŞ

Karşılaştırmalı edebiyat, edebiyat biliminin bir alt dalıdır. Farklı dillerde yazılmış edebiyat eserlerini konu, içerik ve biçim bakımından değerlendirerek farklı ve benzer yanlarını tespit etmek üzerinde yoğunlaşır. Karşılaştırma sadece farklı dillerde yazılmış farklı milletlere ait edebiyat eserleri üzerinde yapılmaz. Aynı milletin edebiyatına mensup yazar ve şairlerin eserleri de karşılaştırma kapsamındadır. Hatta aynı yazarın farklı edebî dönemlerinde yazmış olduğu eserleri de karşılaştırılabilir. Karşılaştırmının sınırları felsefe, sosyoloji, psikoloji, tarih, sinema gibi farklı disiplin/bilimler ve sanat dallarına doğru genişler.

"Önceleri iki farklı edebiyatın ya da kültürün karşılaştırılması şeklinde nitelenen 'karşılaştırmalı edebiyat' kavramı daha sonraki yıllarda disiplinler arası bir alan olarak edebiyat-psikoloji, edebiyat-sosyoloji, edebiyat-felsefe, edebiyat ve diğer güzel sanatlar-resim, müzik, fotoğraf ilişkileri, özellikle son yıllarda ise edebiyatın bir uzantısı olarak nitelenen sinema ile olan yakın bağları incelenmekte ve farklı alanlar teknik, üslûp gibi açılardan mukayese edilmektedir. Ancak hangi bağlamda ele alırsak alalım, karşılaştırmalı edebiyat farklı kültürlerle ve farklı edebiyatlara bir açılım ve ufuk genişletme şeklinde nitelenir." (Kefeli, 2000: 9)

Karşılaştırmalı edebiyat bu bağlamda, hem ulusal hem de uluslararası olmak üzere geniş bir yelpazede edebî metinlerin karşılaştırılmasını amaç edinir. İnci Enginün, bu kuşatıcı ve kapsayıcı çerçeveyi şu şekilde çizer: *“Mukayeseli edebiyat edebî türler, üslûp, tem, tip, efsâne, fikir, duygular, kaynaklar, bir yazarın bir başka ülkede tanınması ve talihi, yayılma, tesir ve nakiller, sosyal çevreler, tenkit, süreli yayınlar ve çevirilerin niteliklerini içine alarak genişle[r]”* (Enginün, 1999: 15)

Karşılaştırmalı edebiyat kapsamında edebî metinler üç ana başlık altında karşılaştırılır: Konu, fikir ve biçim. Karşılaştırma yapılacak eserlerin seçimi de önemlidir. *“Karşılaştırma rasgele iki eser üzerinde yapılmaz, söz konusu eserlerin “karşılaştırılabilir” özellik göstermesi istenir. Bu özellik ise konuda, motifte, anlatım tekniğinde benzerlik, etkilenme vb. ilişkiler varsa ya da var gibi geliyorsa mevcuttur.”* (Aytaç, 2001: 93)

Bu makalede, aynı dönemde yaşamış ve eserlerini aynı dönem içerisinde vermiş, Türk edebiyatının iki önemli yazarının hikâye ve romanı karşılaştırılacaktır. Karşılaştırmada iki metin arasındaki benzerlikler üzerinden hareket edilmiştir. Ele alınan konular, şahıslar, fikir ve ideoloji, devrin şartları, hâkim olan zihniyet gibi açılardan benzerlikler tespit edilmeye çalışılırken etkileyen ve etkilenen eser/yazar noktasında da bir hüküm vermek üzerinde gayret sarfedilmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk romanının iki önemli ismi olan Reşat Nuri Güntekin (1889-1956) ve Halide Edip Adıvar (1882-1964) yaşadıkları dönem itibariyle Millî Mücadele yıllarını yaşamış, savaşın ve mücadelenin içerisinde birer aydın sorumluluğu ile bulunmuş -hatta Halide Edip, bizzat savaş meydanlarında yer almış - kişilerdir. İki yazar da fiilî ve fikrî mücadele içerisinde bulunmuştur. Bu durum, elbette ki bu yazarların yazdıkları eserlerin daha gerçekçi olmasını ve meseleyi içten gören göz olarak daha samimi metinlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Halide Edip, savaş hattında bulunan bir yazar olarak Millî Mücadeleyi konu alan romanlarında daha çok savaşın getirdiği yıkım ve halkın savaş karşısındaki tutumu üzerine yoğunlaşır. *Vurun Kahpeye* romanı Yunan işgalinin bir Anadolu kasabasında meydana getirdiği tahribatı anlatırken halkın ve kanaat önderi olarak kabul edilen din adamlarının bu işgale karşı tavırlarını da ortaya koyar. Reşat Nuri'yi ise savaşla birlikte halkı cehalete, batıl inanışlara ve yoksulluğa götüren sebepler üzerinde düşünürken görürüz. *Recm* hikâyesi de Anadolu'nun içerisinde bulunduğu cehalet, karanlık, batıl inanışlar ekseninde halkın tavır ve tutumu üzerine odaklanır.

Reşat Nuri'nin *Recm* Hikâyesi ve Halide Edip'in *Vurun Kahpeye* Romanı Üzerine Bir Karşılaştırma

Reşat Nuri'nin *Recm* hikâyesinin de içinde bulunduğu *Recm*, *Gençlik ve Güzellik*³, 1919 yılında yayımlanır. Bu hikâye kitabı Reşat Nuri'nin ilk hikâye kitabıdır ve iki hikâyeden oluşur. Reşat Nuri'nin yazarlık serüveni içerisinde hikâyeciliği önemli bir yer kaplar. Yedi hikâye kitabı yayımlayan yazarın, bu hikâyelerinin dışında dergi sayfalarında kalmış ve kitaplarına girmemiş pek çok hikâyesi vardır. Reşat Nuri, romanları ile hikâyelerinde ele alacağı konuları ayırmış gibidir. Romanlarında daha çok sosyal konulara yer veren yazar, hikâyelerinde sosyal konulara üç beş hikâyesinin dışında yer vermez. *Recm* hikâyesi Reşat Nuri'nin sosyal konuları ele aldığı nadir hikâyelerinden biridir.

Recm'de ülkücü bir köy öğretmenin, yobaz din adamının yönlendirmesi ile cahil köylüler tarafından bir kuyuda taşlanarak öldürülmesi anlatılır. Reşat Nuri bu hikâyesi ile Anadolu'nun içerisinde bulunduğu cahilliği, batıl inanışlarla kuşatılmış ve aydınlığa direnen Anadolu insanının acınası halini gözler önüne sermeye çalışır. Hikâye "Bir belediye hekiminin hatıra defterinden" aktarılır. Tahsin ismindeki ülkücü öğretmen fakültesini dereceyle bitirmiş olmasına rağmen, meslektaşlarının aksine -pek çok öğretmen İstanbul'da kalmak için torpile başvurur- bir köy okulunda öğretmenlik yapmak ister. Elmacık köyüne tayin edilen Tahsin, Anadolu ve insanının içerisinde bulunduğu bîçareliği yenerek onların akıl ve gönüllerini aydınlatmak ister. Tahsin'in bütün çabaları yobazlığın duvarına çarparak hızını kaybetse de o, bir an olsun geri adım atmaksızın ideallerini gerçekleştirmeye çalışır. Fakat köylünün mübarek saydığı su kuyusuna zehir karıştırdığı iddiası ile kuyunun içinde recm edilerek, taşlanarak öldürülür. Oysa sıtma hastalığından mustarip olan Tahsin, sıtma ilacını bu kuyuda içer, köylünün suyunu zehirlemek gibi bir düşüncesi hiç olmamıştır. Böylelikle köylünün içerisinde mahpus kaldığı cehaleti, karanlığı, yıkmak emelindeki ülkücü bir öğretmen, yobazlarca gerçek olmayan bir sebeple recm edilerek öldürülür.

Halide Edip'in *Vurun Kahpeye*⁴ romanı önce 1923 yılında *Akşam* gazetesinde tefrika edilmiş ardından 1926 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. Halide Edip, millî mücadelenin içerisinde bizzat bulunmuş biri olarak gözlemlerini ve tanık olduğu olayları çeşitli edebî türler halinde yayımlamıştır. *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye*, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, *İzmir'den Bursa'ya* bu eserlerinden bir kaçıdır. *Ateşten Gömlek* ve *Vurun Kahpeye* romanları ise konusunu doğrudan millî mücadeleden alan eserlerdir.

³[Güntekin] R. N. (335-1919). *Recm, Gençlik ve Güzellik*. İstanbul: Türk Dünyası Matbaası. Makale boyunca alıntılar bu yayımdan yapılacaktır.

⁴ Adıvar, H. E. (1999). *Vurun Kahpeye*. 4b., İstanbul: Özgür Yayınları. Makale boyunca alıntılar bu yayımdan yapılacaktır.

Vurun Kahpeye romanında Halide Edip, Reşat Nuri gibi ülkücü bir öğretmeni Anadolu'yu aydınlatmaya gönderir. Aliye öğretmen "*Toprağınız toprağım, eviniz evim*" düşüncesi ile cehalet içinde bulunan Anadolu insanını aydınlatmaya gider. Yazar, Yunan işgalinin yaşandığı yılları konu edindiği romanında sadece kendi insanını aydınlatmaya koşan bir ülkücü öğretmen değil düşman güçlerinin vatan coğrafyasından kovulması mücadelesinde de en önde bulunan bir kadın kahraman yaratır. Bir Anadolu kasabasına büyük ideallerle göreve giden Aliye öğretmen, yaşlı bir karı-kocanın yanında kalır. Öğretmenliği esnasında uygulamaya çalıştığı yeni metod ve yerleştirmeye çalıştığı anlayış, kasaba halkı tarafından hoş karşılanmaz. Ülkücü öğretmenin uygulamaları başta kasabanın din kisvesinin arkasına saklanan Hacı Fettah'ı ve kendisine yüz vermediği için Aliye öğretmene düşman kesilen Uzun Hasan'ı rahatsız eder. Halkı, Kuva-yı Milliye'yi destekleyen Aliye öğretmen aleyhine kışkırtırlar. Aliye öğretmenden kurtulmak adına işgal kuvveti olan Yunanlılarla iş birliği yapmaktan bile çekinmeyen bu iki şahıs Aliye öğretmeni işgal güçleri ile işbirliği yaptığı iftirası ile kasaba meydanında taşlattırarak öldürtürler. Hem işgal güçlerine karşı direnen hem de halkını aydınlatmak ülküsü ile Anadolu'ya geçmiş bir öğretmen olan Aliye öğretmen din kullanılarak cahil halkın kışkırtılması ile can verir.

KARŞILAŞTIRMA

Aynı dönemde eserler veren, Türk edebiyatının bu iki önemli romancısı pek çok bakımdan birbirine benzeyen iki esere imza atmıştır.

Eserlerin yayım tarihi birbirine yakın olmakla birlikte farklı tarihlerde yayımlanmışlardır. Reşat Nuri hikâye kitabını 1919'da, Halide Edip ise romanını 1923 yılında tefrika ettikten sonra 1926 yılında kitap halinde yayımlar. Birinci Dünya Savaşı sonrası yazılan eserlerin vakaları birbirine benzerlik gösterse de metinlerin vaka zamanları arasında yirmi yılı aşkın bir süre vardır.

Recm hikâyesinde vaka, "Bir belediye hekiminin hatıra defterinden" aktarılır. "Bir belediye hekiminin hatıra defterinden" notunun hemen altında tarih ve yer bildirir şu ifade yer alır: "15 Eylül 1313, Taşköprü." 1919 yılında yayımlanan *Recm* hikâyesinin vaka zamanı bu nottan hareketle 1897 yılı olarak tespit edilebilir.

Vurun Kahpeye romanının vaka zamanı ise romanda bahsedilen İzmir'in işgali ve bu işgalin sona ermesini içine alan Mayıs 1919'dan Ağustos 1922'ye kadar uzanan zaman olarak tespit edilebilir.

Vaka zamanlarının farklı oluşu iki metnin birbirinden farklı zamanlarda benzer vakalar etrafında kurgulanabileceğini göstermesi açısından dikkat

çekicidir. Halkın aydınlatılma/egitim davası, cehaletle, batıl inanışlarla ve yobaz düşünce temsilcileriyle mücadele temel düzlemde ele alınan problemlerdir ve bu problemler öğretmenler vasıtası ile çözülmeye çalışılmaktadır. Reşat Nuri ve Halide Edip aynı dönemde yaşamış romancılar olarak kurgusal metinlerinde benzer vakaları farklı vaka zamanlarında da olsa tercih edebiliyorlar. Doğal olarak burada ayrı olan tek nokta, Halide Edip'in romanında arka planda Millî Mücadele yıllarını konu edinmesidir.

Recm hikâyesindeki esas çatışma, halkın ve öğretmen Tahsin'in, yerleşik hayat, eğitim ve din gibi konulardaki farklı tavır ve tutumları üzerine kurulur. Tahsin, inanmış bir irade ve düşünce ile halkın içerisinde boğulduğu cehaletini, hurafelerle çepeçevre kuşatılmış inançlarını, yoksulluk girdabındaki çaresizliklerini ortadan kaldırmak için aydınlık ve gerçekçi bir tavır geliştirir. Köyün imamı tarafından Tahsin öğretmenin yaptığı şeyler şu şekilde anlatılır:

"Çocuklara dinini, diyanetini belletmeden kitaplar okutur... Kağıda âdem suretleri yaptırır... İlahi okutmaz türkü çağırtır... Namaz suresini okutmadan beyit belletir...Hasıl-ı ve'l mana fena bir adam oğlum... Bu kadarla kalsa ne istene... Köylülerin her işine burnunu sokar, kadınlara okuma öğretin, şöyle edin, böyle böyle yapın diye söylenir durur." (*Recm*, s. 10)

Halkın içerisinde bulunduğu karanlığı, yıkmaya çalışan Tahsin öğretmenin çabaları köyün imamınca bu tür bir olumsuz dil ile anlatılır. Tahsin öğretmen, halkın kaderi haline gelmiş tabularına dokununca bu türden bir aksülamelle karşılaşır ve cezalandırılır.

Vurun Kahpe'ye romanında, bir başka ülkücü öğretmen Aliye, Tahsin öğretmen gibi halkı içerisinde bulunduğu karanlıktan çıkarmak için çaba gösterir. Onun da çabası benzer şekilde dini kılıf olarak kullanan, kendini yerel güç olarak görüp her şeyi yapma hakkını kendinde bulan kişilerce sekteye uğratılır. Devleti temsil eden öğretmen, kendini yerel güç olarak gören kişilerce terbiye edilmeye çalışılır. Devlete karşı kullanılan güç dindir. Aliye öğretmen düşüncelerinin, uygulamalarının ve Millî Mücadele taraftarı olmasının bedelini canı ile öder. Hacı Fettah Efendi, din gücünü arkasına alarak hedef aldığı Aliye öğretmene karşı halkı tahrik eder:

" — Görüyor musunuz? Erkeklerin içinde yüzü gözü açık nâmahremeler, Müslümanların kalbini fesada vermek için şarkı söyleyerek dolaşıyorlar. Bunlar, bunlar melundur, bunların eline çocuklarınızı teslim etmeyiniz. Eğer bir gün içimize yalnız düşman girdiğini değil, başımıza taş yağdığını görmek istemiyorsanız, bu karıların üstleri başlarıyla beraber kendilerini de

parçalayınız. Yoksa Cenab-ı Hakkın bütün öfkesi üzerimizden eksik olmayacaktır." (Vurun Kahpeye, s. 23)

Vurun Kahpeye romanında *Recm*'den farklı olarak işgal güçleriyle işbirliği içerisinde olan halkın, çabucak galeyana getirilerek kullanılması da söz konusudur. *Vurun Kahpeye* romanında halkın aydınlatılmasının yanı sıra Millî Mücadele yıllarında karşı karşıya kalınan, düşman askerinin ülkeyi işgali de ele alınır.

İki esere ortak vaka ve tema açısından bakıldığında; aydınlığı temsil eden öğretmenlerin ilkel ve dar görüşlü din adamları ve tahrik edilen cahil halk tarafından öldürülmelerinin ele alındığı görülür. Tahrik unsuru olarak da iftira ve din kullanılmıştır. Tahsin öğretmen halkın kutsal saydığı suya zehir katmak iftirası ile *recm* edilir. Aliye öğretmen ise iffetini işgal güçleri ile iş birliği yaparak yitirdiği iftirası ile *recm* edilir.

Burada "*recm*" olayından bahsetmemiz gerekir. *Recm*, İslam şeriatinde zina eden kadını taşıyarak öldürme cezasıdır. *Recm*, iki eserde de bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılır. Fakat İslam şeriatinin geçerli olduğu yerlerde zina eden kadın başı dışarda kalmak sureti ile toprağa gömülür ve taşlanır. İki eserde tam manası ile böyle bir uygulamaya rastlanmaz. Reşat Nuri, hikâyesine de isim olarak verdiği *recm* hadisesini bir kuyuya sığınan Tahsin öğretmenin taşlanarak cezalandırılması şeklinde ele alır. Halide Edip de kahramanı Aliye'yi kasaba meydanında taşlattırmak sureti ile *recm* ettirir. Halide Edip, *recm* hadisesini aslına uygun olarak bir iffet meselesi ekseninde ele alır. Burada iki yazar, *recmi* sembolik bir cezalandırma aracı olarak kullanır.

Recm hikâyesinin kahramanı Tahsin, fakültesini derece ile bitirmiş, vatan millet aşkı ile yanıp tutuşan, herkesin Anadolu'ya gitmekten kaçtığı bir dönemde gönüllü olarak Anadolu'ya gitmek isteyen, korkusuz, cesur, ülkücü bir öğretmendir.

Hatıra defterinden aktarılan iç hikâyedeki hekim, vaktiyle kendisine tedavi için gelen Tahsin öğretmeni şu şekilde anlatır:

"Ben Tahsin'i tanıyordum. Hem de yalnız bir kere gördüğüm halde iyi tanıyordum. Binbaşı bu genci bana muayene ettirmeğe getirmişti. Civar köylerin bataklıklarından aldığı mel'un bir sıtma bozuk sıhhatini büsbütün sarsmıştı. Fakir kıyafetli, küçük hasta çehreli, çekingen tavırlı bir çocuktü. Zâhiren bakarsanız herkese benzeyen bir adamcağız. Fakat ben onun bakışında ve söyleyişinde anût ve anlaşılmaz bir emelin ateşini bulmuştum.

Binbaşı vaktiyle İstanbul Darü'l Muallimi'nde teşehhüt miktarı musiki hocalığı etmiş, bu genci orada tanımıştı. İstanbul'da yahut vilayet merkezlerinden

birinden kendisine bir yer bulabilirdi. Zekâsı, malûmatı buna müsâitti. Fakat garip bir cazibe onu bu Anadolu köyüne bağlamıştı. Vücudundaki hastalığı kısaca anlattı. Tavsiyelerimizi bile dinlemeğe lüzûm görmeden asıl hastalığına, rûhunun hastalığına geçti. Beni ilk defa görüyordu. Fakat sabit fikrinin rüyâsı etrafındakilere de vermek, onun için bir ihtiyaçtı. Gözlerinde için için yanan bir ateş, sesinde belli belirsiz bir hasta çocuk şikâyetiyle birçok söyledi. Anadolu'nun bîçareliğinden bahsetti. İçlerinde yaşadığımız insanların gönlündeki karanlıktan uzun uzun şikâyet etti. Başında Anadolu'nun saadetine âit muhteşem bir rüya vardı. Fakat kimse dinlemek, bilmek istemiyordu. Herkes kendine düşman oluyordu. Fakat o, bu düşmanlıklara, haksızlıklara hedef olmasından garip bir lezzet alıyormuş." (Recm, s. 6-8)

Vurun Kahpeye romanının kahramanı da başarılı, ülkücü, memlekete hizmet etmek için büyük bir heyecan taşıyan, cesur bir öğretmendir. *Recm*'in kahramanı ile benzer özelliklere sahiptir. Elbette Tahsin'e göre Aliye öğretmen daha cesurane bir tavır sergiler. Bir kadın olarak hem toplumsal meselelerle mücadele eder hem de bir Anadolu kasabasında yerel güç konumundaki kişilerle çatışır, onlarla mücadele etmekten çekinmez. Aliye öğretmen eğitimci tarafı ile Reşat Nuri'nin *Çalığışu* romanının kahramanı Feride'den izler taşır. Mücadeleci kimliğinin yanında geçmişinden kaçarak Anadolu'ya sığınmak istemesi, yeni bir hayat tasavvuru da Feride ile Aliye'yi benzer kılar.

İki öğretmenin karşısına karşıt güç olarak çıkan imam tiplmesi de birbirine büyük oranda benzer. *Recm*'deki imam, yeniliklere kapalı, bağnaz biridir. Bir kanaat önderi olarak halkı yönlendirir ve kullanır. Halide Edip'in kahramanı ise bağnaz olmakla birlikte hain, işbirlikçi, dini kendi menfaatleri doğrultusunda kullanan, vatansever görünüp vatana ihanet eden bir tiptir. İki tipin de olumsuz ve karşıt güç olarak belirli bir zihni yapının temsilcisi olarak çizildiklerini söyleyebiliriz. İki öğretmenin de *recm* edilmesinin azmettiricisi bu tiplerdir.

SONUÇ

Aynı dönemin yazarları olan Reşat Nuri ve Halide Edip'in farklı türlerde verdikleri eserlerde birbirine çok benzeyen bazı unsurlara yer vermişlerdir. Tematik benzerlikler bunların başında gelir. Doğal olarak eserlerin verildiği türlerin yapısı, vaka hacmini ve tematik çeşitliliğini etkilemiştir. Vaka zamanlarının farklı olmasına rağmen, benzer düşünsel eksen etrafında olaylar kurgulanmıştır. İki eserdeki kahramanın öğretmen olarak seçilmesi, kahramanların ülkü, amaç ve karakterleri bakımından da benzerlik göstermesi

şaşırtıcı düzeydedir. Hatta cinsiyetleri göz ardı edilecek olursa iki kahramanın birbirinin ikizi olduğunu bile söyleyebiliriz. Kahramanların karşısına karşıt güç olarak çıkarılan tiplerin ve bu tiplerin mücadele şekilleri, zihni yapıları ve nihai hedefleri de büyük oranda benzerdir. Reşat Nuri'nin eserini Halide Edip'ten önce yayımlamış olması, Halide Edip'in Reşat Nuri'den etkilendiğini düşündürebilir bize. Bu denli benzerliği başka türlü izah etmek de pek mümkün gözüküyor. Aynı dönemde eser veren bu iki yazarın birbirini etkilemesi de gayet tabii bir durumdur. Etkilenme bu iki eserin kendilerine has üsluplarını gölgede bırakacak düzeyde olmamıştır.

KAYNAKÇA

- Adivar, H. E. (1999). *Vurun Kahpeye*, 3. Baskı, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aytaç, G. (2001). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Enginün, İ. (1999). *Mukayeseli Edebiyat*, 2. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Güntekin, R. N. (335-1919). *Recm, Gençlik ve Güzellik*, İstanbul: Türk Dünyası Matbaası.
- Kefeli, E. (2000). *Karşılaştırmalı Edebiyat İncelemeleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.